

Ministerstwo
Infrastruktury

**SPRAWOZDANIE Z WYKONANIA
KRAJOWEGO PROGRAMU OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH
W LATACH 2020 i 2021**

Warszawa, maj 2023 r.

Spis treści

I.	Realizacja gospodarki ściekowej w Polsce	3
I.1.	Wymogi wynikające z prawodawstwa Unii Europejskiej	3
I.2.	Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych	3
I.3.	Aktualizacje Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	4
I.4.	Priorytetyzacja aglomeracji	6
II.	Sprawozdawczość z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	7
II.1.	Podstawa prawna	7
II.2.	Metodyka opracowania sprawozdania z wykonania Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych za lata 2020 i 2021	8
III.	Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych za lata 2020 i 2021	9
III.1.	Sposób przedstawienia wyników	9
III.2.	Aglomeracje – dane podstawowe	10
III.3.	Zbiorcze sieci kanalizacyjne	12
III.4.	Oczyszczalnie ścieków komunalnych	13
III.5.	Gospodarka osadowa	15
III.6.	Finansowanie	19
IV.	Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w latach 2003–2021	20
IV.1.	Zakres rzeczowy i finansowy zrealizowanych inwestycji	20
IV.2.	Ocena stanu wypełnienia zobowiązań akcesyjnych	23
V.	Podsumowanie	25
VI.	Załączniki	26

I. Realizacja gospodarki ściekowej w Polsce

I.1. Wymogi wynikające z prawodawstwa Unii Europejskiej

Zgodnie z postanowieniami Traktatu akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej (Załącznik XII) wymagania dotyczące systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych wynikające z dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991, str. 40 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 26, Dz. Urz. WE L 67 z 07.03.1998, str. 29 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 27, Dz. Urz. UE L 284 z 31.10.2003, str. 1 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 1, t. 4, str. 447, Dz. Urz. UE L 311 z 21.11.2008, str. 1 oraz Dz. Urz. UE L 353 z 28.12.2013, str. 8), zwanej dalej „dyrektywą 91/271/EWG”, powinny być wdrożone **do dnia 31 grudnia 2015 r.**

Polska wdraża wymagania ww. dyrektywy zgodnie z następującymi celami pośrednimi:

1. **do dnia 31 grudnia 2005 r.** zgodność z dyrektywą 91/271/EWG powinna być osiągnięta w **674** aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi **69%** całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji;
2. **do dnia 31 grudnia 2010 r.** zgodność z dyrektywą 91/271/EWG powinna być osiągnięta w **1 069** aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi **86%** całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji;
3. **do dnia 31 grudnia 2013 r.** zgodność z dyrektywą 91/271/EWG powinna być osiągnięta w **1 165** aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi **91%** całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji.

Przepisy dyrektywy 91/271/EWG zostały implementowane do prawa polskiego. Całość zagadnień związanych z gospodarką wodno-ściekową regulowana jest ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625 i 2687 oraz z 2023 r. poz. 295, 412 i 877), zwaną dalej „Prawem wodnym”, i rozporządzeniami wykonawczymi do wymienionej ustawy. Zgodnie z jej przepisami aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców, zwanej dalej „RLM”, wynoszącej co najmniej 2 000 powinny być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych, zakończone oczyszczalniami ścieków lub końcowym punktem zrzutu.

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych, zwanej dalej „KPOŚK” lub „Program”. Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków przez realizację ujętych w nim inwestycji, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego. **Aktualnie założenia KPOŚK bazują na art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/271/EWG.** Oznacza to konieczność stosowania podwyższonego usuwania biogenów **we wszystkich oczyszczalniach ścieków komunalnych w aglomeracjach o RLM wynoszącej co najmniej 10 000.**

I.2. Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich (o RLM wynoszącej co najmniej 2 000) w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków. Jednocześnie,

zgodnie z postanowieniami dyrektywy 91/271/EWG, warunkami koniecznymi do spełnienia przez aglomerację są następujące wymogi tej dyrektywy:

1. **Wyposażenie aglomeracji** w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantujące blisko 100% poziomu obsługi. Oznacza to wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie 98% RLM, przy czym pozostałe 2% jest mniejsze niż 2 000 RLM i musi być oczyszczane w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska jak dla całej aglomeracji;
2. **Wydajność oczyszczalni** ścieków w aglomeracjach odpowiada przynajmniej ładunkowi generowanemu na ich obszarze;
3. **Standardy oczyszczania** ścieków w oczyszczalniach uzależnione są od **wielkości aglomeracji**. Jakość ścieków oczyszczonych odprowadzanych z każdej oczyszczalni jest zgodna z wymaganiami Prawa wodnego i rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. poz. 1311). **W każdej oczyszczalni zlokalizowanej na terenie aglomeracji o RLM wynoszącej co najmniej 10 000 wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów.**

Zgodnie z wymaganiami prawa oraz interpretacją Komisji Europejskiej należy tak planować granice aglomeracji, aby w jak największym stopniu cały, produkowany przez aglomerację ładunek ścieków był zbierany siecią kanalizacyjną i odprowadzany do oczyszczalni ścieków. **Dlatego w aglomeracjach ujętych w KPOŚK powinien zostać osiągnięty blisko 100% poziomu obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi (% RLM korzystających z systemu kanalizacyjnego).** Pozostali mieszkańcy aglomeracji, **nieobsługiwani przez zbiorcze systemy kanalizacyjne, będą natomiast korzystać z innych systemów oczyszczania ścieków.** Oznacza to, że cały ładunek zanieczyszczeń powstających w aglomeracji powinien być gromadzony i doprowadzany do oczyszczalni obsługującej aglomerację bądź usuwany w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska.

KPOŚK został zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 r. Program ten zawierał wykaz 1 378 aglomeracji o RLM $\geq$ 2 000 wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach w terminie do końca 2015 r. Program został opracowany na podstawie danych z 2002 r.

I.3. Aktualizacje Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych

Obowiązek aktualizacji KPOŚK wynika z art. 96 Prawa wodnego, według którego kolejne aktualizacje są dokonywane co najmniej raz na 4 lata. Dotychczas KPOŚK został zaktualizowany 6 razy. Wszystkie aktualizacje zatwierdzone zostały przez Radę Ministrów. Poniżej opisane zostały wszystkie aktualizacje KPOŚK.

1. AKPOŚK 2005 – Pierwsza aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 7 czerwca 2005 r.

Celem pierwszej aktualizacji było zweryfikowanie i zaktualizowanie potrzeb aglomeracji ujętych w KPOŚK oraz aglomeracji nowo utworzonych, w zakresie inwestycyjnym i finansowym. AKPOŚK 2005 zawiera 1 577 aglomeracji. Podstawą aktualizacji były dane z 2004 r.

2. AKPOŚK 2009 – Druga aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 2 marca 2010 r.

W ramach AKPOŚK 2009 dokonano aktualizacji i weryfikacji, zarówno pod względem rzeczowym, jak i finansowym, inwestycji planowanych przez aglomeracje ujęte w AKPOŚK 2005 oraz nowoutworzone. Ponadto, dokonano podziału inwestycji pod kątem priorytetów dla wypełnienia postanowień traktatu. Dane zawarte w AKPOŚK 2009 dotyczą stanu zaawansowania inwestycji w 2007 r.

AKPOŚK 2009 obejmuje łącznie 1 635 aglomeracji, ujętych w dwóch załącznikach:

- załącznik 1 – Aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu akcesyjnego, obejmuje 1 313 aglomeracji powyżej 2 000 RLM (łącznie RLM – 44 161 819, która stanowi 97% całkowitego RLM Programu),
- załącznik 2 – Aglomeracje niestanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu akcesyjnego, obejmuje 322 aglomeracje z przedziału 2 000–10 000 RLM (łącznie RLM – 1 360 434, która stanowi 3% całkowitego RLM Programu).

Dodatkowo opracowano załącznik 3 – Aglomeracje „pozostałe”, obejmujący 104 aglomeracje (łącznie RLM – 474 956) nowo wyznaczone, które nie spełniły wymogów formalnych, by znaleźć się w załączniku nr 1 i 2. Aglomeracje te nie są wliczone do zakresu rzeczowego i finansowego AKPOŚK 2009.

3. AKPOŚK 2010 – Trzecia aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011 r.

Celem tej aktualizacji była analiza stanu zaawansowania realizacji inwestycji oraz analiza przyczyn zaistniałych opóźnień i w rezultacie ustalenie realnych terminów ich zakończenia. Sytuacja ta dotyczyła 122 aglomeracji powyżej 15 000 RLM oraz 4 aglomeracji poniżej 15 000 RLM z AKPOŚK 2009, które ze względu na opóźnienia inwestycyjne nie mogły zrealizować zaplanowanych zadań do końca 2010 r. Pozostałe informacje oraz dane pozostały w zgodzie z AKPOŚK 2009. Informacje na potrzeby AKPOŚK 2010 dotyczyły stanu realizacji inwestycji na dzień 30 czerwca 2010 r.

4. AKPOŚK 2015 – Czwarta aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 21 kwietnia 2016 r.

Najważniejszą przesłanką przeprowadzenia AKPOŚK 2015 była konieczność dostosowania KPOŚK do wymogów art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/271/EWG. Zgodnie z założeniami i metodyką opracowania AKPOŚK 2015 w dokumencie tym zostały uwzględnione informacje dotyczące 1 502 aglomeracji o łącznej RLM rzeczywistej (RLMrz)¹⁾ wynoszącej 38 007 996, w tym 39 aglomeracji powyżej 150 000 RLM, stanowiących 41,3% całości RLMrz.

---

¹⁾ Sposób wyliczenia rzeczywistej RLM (RLMrz) aglomeracji został ujednolicony i wyliczony dla wszystkich aglomeracji następująco:

5. AKPOŚK 2017 – Piąta aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 31 lipca 2017 r.

AKPOŚK 2017 obejmuje 1 587 aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców 38,8 mln, w których zlokalizowanych jest 1 769 oczyszczalni ścieków komunalnych. Aglomeracje ujęte w aktualizacji zostały podzielone na priorytety według znaczenia inwestycji oraz pilności zapewnienia środków. Z przedstawionych przez aglomeracje zamierzeń inwestycyjnych wynika, że w ramach piątej aktualizacji zaplanowane zostało wybudowanie 116 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie innych inwestycji w 1 010 oczyszczalniach. Zaplanowane zostało również wybudowanie 14 661 km nowej sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 3 506 km sieci istniejącej. Potrzeby finansowe na realizację ww. przedsięwzięć oszacowano na 27,85 mld zł.

6. AKPOŚK 2022 – Szósta aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 5 maja 2022 r.

W dokumencie ujęte zostały 1 524 aglomeracje oraz wykaz planowanych przez nie inwestycji, które mają przyczynić się do ograniczenia zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków i ich niekorzystnego wpływu na stan środowiska wodnego.

W AKPOŚK 2022 oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych. Jednostki samorządu terytorialnego powinny zrealizować zaplanowane inwestycje oraz osiągnąć efekt ekologiczny do końca 2027 r.

Z planów inwestycyjnych przedstawionych przez aglomeracje wynika, że w ramach AKPOŚK 2022 zaplanowane zostało wybudowanie 8 022 km sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 3 173 km sieci. Ponadto, zaplanowano wybudowanie 60 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie 978 innych inwestycji na istniejących oczyszczalniach. Koszt inwestycji zaplanowanych przez aglomeracje i zgłoszonych do AKPOŚK 2022 wynosi 28,7 mld zł. Informacje dotyczące realizacji inwestycji w odniesieniu do tego dokumentu przedstawione zostaną w sprawozdaniu z wykonania KPOŚK za lata 2022 i 2023.

I.4. Priorytetyzacja aglomeracji

W AKPOŚK 2017, obowiązującej w okresie objętym przedmiotowym sprawozdaniem, aglomeracje zostały podzielone na 3 priorytety według poniższych kryteriów:

- 1. Priorytet I** – aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia zobowiązań akcesyjnych. Są to aglomeracje powyżej 100 000 RLM, które spełniają co najmniej 2 warunki zgodności z dyrektywą, a po zrealizowaniu planowanych inwestycji, uzyskają lub utrzymają pełną zgodność z dyrektywą 91/271/EWG.

-
- stałych mieszkańców, uwzględniając możliwości podłączeń w ramach istniejącej aglomeracji (1 mieszkaniec = 1 RLM),
  - miejsca noclegowe (1 zarejestrowane miejsce noclegowe na terenie aglomeracji = 1 RLM),
  - ścieki przemysłowe odprowadzane do systemu zbierania lub dowożone do oczyszczalni ścieków komunalnych.

Natomiast RLM według uchwał sejmików województw albo rozporządzeń porządkowych wojewodów albo uchwał rad gmin (RLM) została wyznaczona tymi uchwałami lub rozporządzeniami porządkowymi wyznaczającymi aglomeracje, gdzie RLM dla danej aglomeracji została wyliczona jak powyżej lub na podstawie ładunku ścieków.

2. Priorytet II – aglomeracje, które do dnia 30 września 2016 r. spełniły warunki dyrektywy 91/271/EWG dotyczące jakości oraz wydajności oczyszczalni oraz zagwarantowały wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie:

- 95% – aglomeracje o RLM < 100 000,
- 98% – aglomeracje o RLM ≥ 100 000

i które planują dalsze prace zmierzające do utrzymania oraz poprawy jakości i stanu środowiska.

3. Priorytet III – aglomeracje, które przez realizację planowanych działań inwestycyjnych – do dnia 31 grudnia 2021 r., spełnią warunki dyrektywy 91/271/EWG dotyczące jakości i wydajności oczyszczalni oraz zagwarantują wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie:

- 95% dla aglomeracji o RLM < 100 000,
- 98% dla aglomeracji o RLM ≥ 100 000.

Ponadto, w AKPOŚK 2017 uwzględniono **aglomeracje poza priorytetem (PP)**, czyli aglomeracje, które nie spełniają warunków dyrektywy Rady 91/271/EWG, ale planują podejmowanie działań inwestycyjnych zbliżających je do wypełnienia wymogów dyrektywy.

W przypadku każdej aglomeracji pozostały % RLM musi być oczyszczany w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska jak dla całej aglomeracji.

II. Sprawozdawczość z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych

II.1. Podstawa prawna

Wejście w życie Prawa wodnego oraz powstanie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, dalej jako „PGW WP”, wprowadziło zmiany kompetencyjne w zakresie procesu sprawozdawczego z realizacji KPOŚK. Do końca 2017 r. Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej, był zobowiązany do przedkładania Radzie Ministrów sprawozdania z wykonania KPOŚK w cyklu dwuletnim. Marszałkowie województw mieli natomiast obowiązek corocznego sprawozdawania z postępu w realizacji KPOŚK na podstawie informacji uzyskanych od samorządów.

Od 2018 r. to minister właściwy do spraw gospodarki wodnej przekłada co 2 lata Radzie Ministrów sprawozdanie z wykonania KPOŚK (art. 94 Prawa wodnego). PGW WP ma natomiast obowiązek corocznego sprawozdawania z postępu w realizacji KPOŚK na podstawie informacji uzyskanych od samorządów.

Minister Infrastruktury, będący ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej, opracował Sprawozdanie z wykonania Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w latach 2020 i 2021, które uwzględnia dane uzyskane w ramach sprawozdań rocznych.

Zgodnie z art. 89 ust. 1 Prawa wodnego dokument ten zawiera informacje o:

- 1) stanie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej, oczyszczalnie ścieków komunalnych oraz indywidualne systemy oczyszczania ścieków;
- 2) postępie realizacji przedsięwzięć określonych w krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych;

- 3) ilości wytworzonych w ciągu roku Mg suchej masy osadów ściekowych w oczyszczalniach ścieków komunalnych w aglomeracji oraz o sposobie zagospodarowania tych osadów;
- 4) ilości ścieków wytworzonych na obszarze aglomeracji oraz jakości ścieków oczyszczonych i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

II.2. Metodyka opracowania sprawozdania z wykonania Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych za lata 2020 i 2021

Niniejsze sprawozdanie przedstawia zakres zrealizowanych inwestycji w latach 2020-2021 oraz ich wpływ na osiągnięcie celu wymaganego dyrektywą 91/271/EWG. Dokument powstał na podstawie przedłożonych ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej corocznych sprawozdań z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, opracowanych przez PGW WP. Sprawozdania te zawierają informacje o stanie prac inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej, m.in. realizacji systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, ilości wytworzonych ścieków i jakości ścieków oczyszczonych, gospodarki osadowej oraz finansowania inwestycji w aglomeracjach o RLM wynoszącej co najmniej 2 000 ujętych w KPOŚK.

Sprawozdania przygotowywane są w oparciu o dane uzyskane z aglomeracji, zgodnie ze wzorem sprawozdania opracowanym w Krajowym Zarządzie Gospodarki Wodnej, dalej jako „KZGW”, będącego jednostką organizacyjną PGW WP. Wszystkie otrzymane dokumenty zostały przeanalizowane i zweryfikowane przez KZGW. Dane, które wymagały uzupełnienia, poprawienia bądź uszczegółowienia były konsultowane z przedstawicielem właściwego urzędu gminy oraz właściwego regionalnego zarządu gospodarki wodnej, dalej jako „RZGW”. Na podstawie zweryfikowanych informacji KZGW stworzył sprawozdanie zbiorcze za dany okres sprawozdawczy.

Zakresem sprawozdawczym w latach 2020–2021 objęto aglomeracje ujęte w AKPOŚK 2017. W odniesieniu do roku 2020 sprawozdanie zawiera dane z 1 554 aglomeracji. Danych sprawozdawczych za rok 2020, mimo ciążącego na nich ustawowego obowiązku, nie przekazały 2 aglomeracje – Łosień i Wieluń, natomiast aglomeracja Łowicz przekazała sprawozdanie nieterminowo. Zlikwidowano 14 aglomeracji niespełniających definicji aglomeracji – Gościeradów, Mircze, Wieluń, Osjaków, Daliowa, Krempna, Radomyśl nad Sanem, Zabłocie-Drogomyśl, Łosień, Mikstat, Sępopol, Kowale Oleckie, Boże. Pięć aglomeracji weszło w skład innych. Są to: Sicienko-Wojnowo, Brzoza, Uście Gorlickie – Wysowa-Zdrój, Rokosowo i Sarbinowo. W odniesieniu do roku 2021 sprawozdanie zawiera dane z 1 534 aglomeracji. Danych sprawozdawczych nie przedstawiła aglomeracja Międzybórz, mimo ciążącego na niej ustawowego obowiązku. Aglomeracja Łowicz przekazała ankietę sprawozdawczą dopiero po interwencji Ministerstwa Infrastruktury.

Należy mieć na uwadze, iż prowadzona ciągle weryfikacja granic i obszarów aglomeracji oraz zasadności ich utworzenia skutkuje rozbieżnościami pomiędzy ich liczbą w kolejnych latach.

Coroczne sprawozdania z realizacji KPOŚK (ze wszystkich lat sprawozdawczych), a także dwuletnie zbiorcze sprawozdania z wykonania KPOŚK zatwierdzone przez Radę Ministrów, są publicznie dostępne na stronie internetowej PGW WP pod adresem: <https://www.wody.gov.pl/nasze-dzialania/krajowy-program-oczyszczania-sciekow-komunalnych>.

III. Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych za lata 2020 i 2021

III.1. Sposób przedstawienia wyników

Szczegółowe dane sprawozdawcze z wykonania KPOŚK w latach 2020 i 2021 przedstawiono w formie zestawień tabelarycznych zamieszczonych w załączniku. Zawierają one informacje o stanie zaplanowanych prac inwestycyjnych w aglomeracjach ujętych w KPOŚK. Informacje te przedstawione zostały w następujących grupach tematycznych:

- Grupa 1: Aglomeracje – dane podstawowe,
- Grupa 2: Zbiornice sieci kanalizacyjne,
- Grupa 3: Oczyszczanie ścieków komunalnych,
- Grupa 4: Gospodarka osadowa,
- Grupa 5: Nakłady finansowe,
- Grupa 5A: Źródła pochodzenia nakładów finansowych,
- Grupa 6: Zgodność z warunkami dyrektywy 91/271/EWG.

Każdą z ww. grup tematycznych zaprezentowano w rozbiciu na:

- przedsiębiorstwa RLM, to jest:
  - $RLM \geq 150\ 000$,
  - $100\ 000 \leq RLM < 150\ 000$,
  - $15\ 000 \leq RLM < 100\ 000$,
  - $10\ 000 \leq RLM < 15\ 000$,
  - $2\ 000 \leq RLM < 10\ 000$,
  - $RLM < 2\ 000$ ²⁾,
- województwa,
- dorzecza,
- regiony wodne.

Analiza danych uwzględniająca podział kraju na obszary dorzeczy została zaprezentowana w podziale na dwa główne dorzecza: Wisły i Odry. Pozostałe dorzecza zsumowano i zaprezentowano łącznie jako „inne” ze względu na ich marginalne znaczenie w sumarycznym zestawieniu.

Podział kraju na regiony wodne zaprezentowano z wyszczególnieniem następujących regionów: Region Małej Wisły, Region Górnej Wisły, Region Środkowej Wisły, Region Dolnej Wisły, Region Górnej Odry, Region Środkowej Odry, Region Warty oraz Region Dolnej Odry i Przymorza. Pozostałe regiony wodne zsumowano i zaprezentowano łącznie jako „inne” ze względu na ich marginalne znaczenie w sumarycznym zestawieniu.

---

²⁾ W przypadku kilku aglomeracji dane sprawozdawcze wskazały, że ich rzeczywista wartość RLM (RLMrz) wynosi poniżej 2 000, stąd konieczne było wyodrębnienie dodatkowego przedziału RLM.

III.2. Aglomeracje – dane podstawowe

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 1)

Aglomeracja oznacza teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków (art. 86 ust. 3 pkt 1 Prawa wodnego).

Aglomerację wyznacza rada gminy w drodze uchwały, po wcześniejszym jej uzgodnieniu z PGW WP oraz właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska (w zakresie obszarów objętych przynajmniej jedną z form ochrony przyrody). Uchwała ta stanowi akt prawa miejscowego. W przypadku, gdy aglomeracja obejmuje tereny położone w dwóch lub więcej gminach, właściwa do wyznaczenia aglomeracji jest rada gminy o największej równoważnej liczbie mieszkańców. Wiele wyznaczonych wcześniej aglomeracji podlega weryfikacji, w wyniku czego następują ich podziały, połączenia, powstają nowe, zaś część zostaje zlikwidowana, co sprawia, że liczba aglomeracji oraz ładunek generowany przez nie są zmienne. Ilustrują to tabele 1A i 1B.

Tabela 1A. Liczba aglomeracji i RLM w kolejnych wersjach KPOŚK – podział na przedziały RLM.

Przedział RLM	Liczba aglomeracji i RLM:									
	aktualizacje:									
	KPOŚK		AKPOŚK 2005		AKPOŚK 2009/2010		AKPOŚK 2015		AKPOŚK 2017	
	liczba aglom.	RLM	liczba aglom.	RLM	liczba aglom.	RLM	liczba aglom.	RLMrz	liczba aglom.	RLMrz
≥ 100 000	76	21 645 073	76	23 402 589	81	24 241 151	68	19 220 751	73	19 934 303
≥ 15 000 < 100 000	366	13 653 438	383	14 180 217	378	14 189 967	336	12 200 477	347	12 414 832
≥ 10 000 < 15 000	936	5 718 398	1 118	6 648 130	204	2 466 955	167	2 023 336	136	1 655 074
≥ 2 000 < 10 000					1 078	5 099 136	931	4 563 432	1 031	4 788 840
razem	1 378	41 016 909	1 577	44 230 936	1 741	45 997 209	1 502	38 007 996	1 587	38 793 049

Tabela 1B. Liczba aglomeracji oraz RLMrż w latach 2020–2021 – podział na przedziały RLM.

Przedział RLM (wg RLMrż)	Liczba aglomeracji i RLMrż w latach:			
	sprawozdania – stan na koniec:			
	2020		2021	
	liczba aglom.	RLMrż	liczba aglom.	RLMrż
≥ 150 000	39	15 537 541	35	14 903 491
≥100 000 < 150 000	21	2 580 653	24	2 948 510

≥15 000 < 100 000	355	12 979 844	355	12 962 228
≥10 000 < 15 000	124	1 479 119	122	1 462 748
≥2 000 < 10 000	988	4 597 464	990	4 648 029
< 2 000	27	47 884	8	14 377
razem	1 554	37 222 505	1 534	36 939 383

Według danych na koniec 2021 r. w 1 534 aglomeracjach mieszka około 27,7 mln mieszkańców, wśród których około:

- 26,6 mln korzysta z sieci kanalizacyjnej,
- 952 tys. jest obsługiwanych przez tabor asenizacyjny,
- 96 tys. korzysta z systemów indywidualnych.

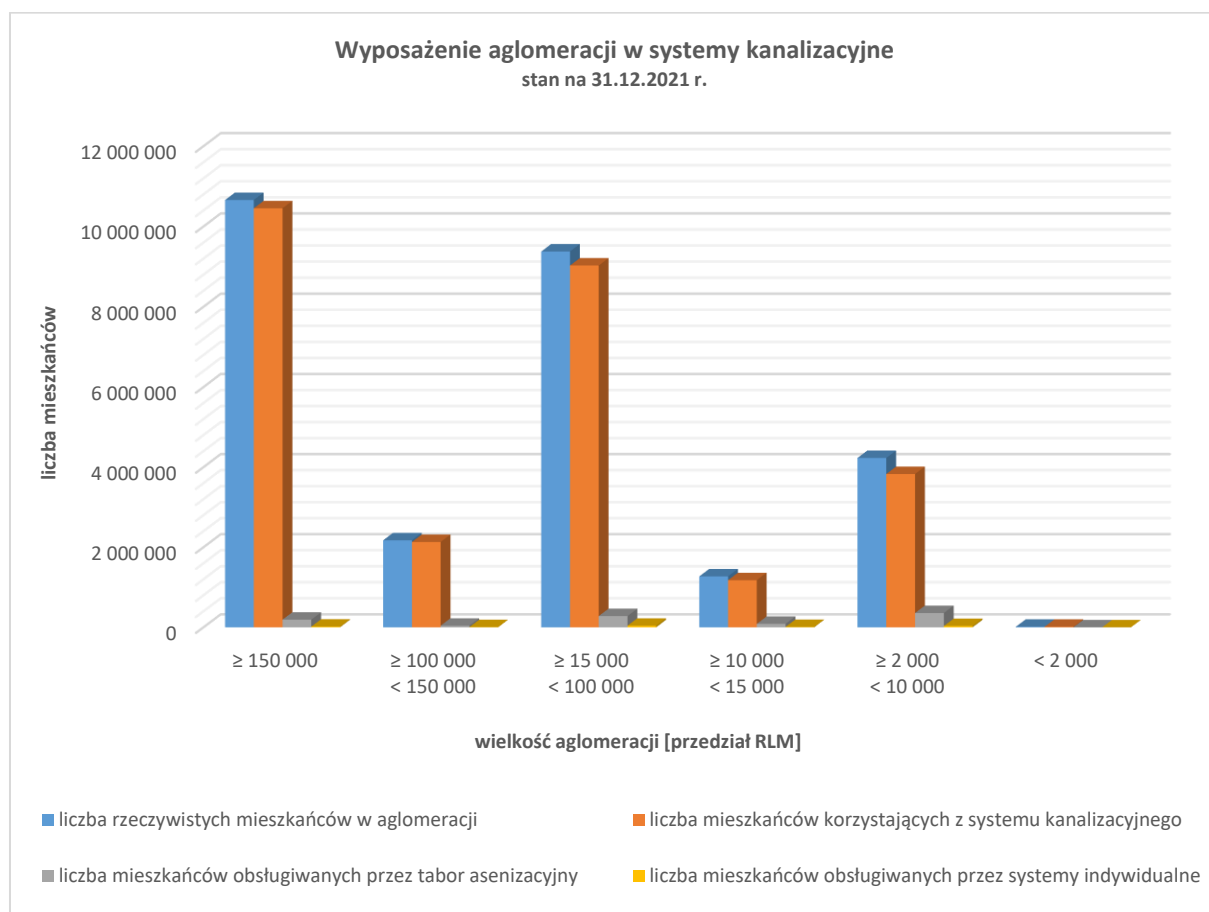
W tabeli 2 zaprezentowany został sposób rozwiązania gospodarki ściekowej w aglomeracjach w latach 2020–2021. Natomiast wykres 1 przedstawia wyposażenie w systemy kanalizacyjne aglomeracji w 2021 r. według grup RLM.

Tabela 2. Liczba mieszkańców korzystających z systemów kanalizacyjnych w aglomeracjach w latach 2020–2021 – podział na przedziały RLM.

Przedział RLM (wg RLMrz)	RLMrz		Liczba rzeczywistych mieszkańców w aglomeracji		Liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego		Liczba mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny		Liczba mieszkańców obsługiwanych przez systemy indywidualne ³⁾	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
≥ 150 000	15 537 541	14 903 491	11 187 883	10 659 239	10 942 998	10 452 639	227 519	190 725	17 217	15 732
≥ 100 000 < 150 000	2 580 653	2 948 510	1 821 073	2 171 939	1 777 966	2 128 837	38 468	38 923	3 608	4 106
≥ 15 000 < 100 000	12 979 844	12 962 228	9 489 690	9 375 566	9 111 772	9 026 651	330 894	280 591	38 762	38 204
≥ 10 000 < 15 000	1 479 119	1 462 748	1 282 108	1 271 855	1 164 166	1 175 948	105 590	84 695	9 421	7 661
≥ 2 000 < 10 000	4 597 464	4 648 029	4 181 449	4 228 494	3 727 786	3 827 703	407 042	356 553	28 937	30 656
< 2 000	47 884	14 377	45 060	12 785	33 481	12 551	8 716	194	2 588	40
razem	37 222 505	36 939 383	28 007 263	27 719 878	26 758 169	26 624 329	1 118 229	951 681	100 533	96 399

³⁾ Wiele gmin nie prowadzi ewidencji indywidualnych systemów zbierania ścieków – część z nich nie podała liczby mieszkańców przez nie obsługiwanych.

Wykres 1. Wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacyjne (stan na dzień 31.12.2021 r.) – podział na przedziały RLM.

III.3. Zbiornice sieci kanalizacyjne

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 2)

W ramach realizacji inwestycji ujętych w KPOŚK w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej:

- w 2020 r. na terenie aglomeracji wybudowano 3 012 km sieci kanalizacyjnej, w tym 2 294 km sieci grawitacyjnej. Zmodernizowano 516 km sieci istniejącej, a w wyniku realizacji inwestycji związanych z budową sieci, liczba mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych wzrosła o 513 061 osób,
- w 2021 r. na terenie aglomeracji wybudowano 2 088 km sieci kanalizacyjnej, w tym 1 641 km sieci grawitacyjnej. Zmodernizowano 966 km sieci istniejącej, a w wyniku realizacji inwestycji związanych z budową sieci liczba korzystających z usług kanalizacyjnych wzrosła o 310 282 osób.

W tabeli 3 zestawione zostały długości istniejącej oraz wybudowanej w latach 2020–2021 sieci kanalizacyjnej w aglomeracjach oraz przyrost liczby mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych w wyniku wybudowania zbiorczych sieci kanalizacyjnych.

Tabela 3. Zbiornice sieci kanalizacyjne w aglomeracjach w latach 2020–2021 – podział na przedziały RLM.

Przedział RLM (wg RLMrż)	Długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) w aglomeracji				Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej				Długość zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej		Przyrost liczby mieszkańców rzeczywistych korzystających z usług kanalizacyjnych w wyniku wybudowania sieci kanalizacyjnej		Ilość ścieków komunalnych odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni			
	ogółem		w tym sieci grawitacyjnej		ogółem		w tym sieci grawitacyjnej									
	[km]														[tys. m ³ /r]	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021		
≥ 150 000	33 417	32 273	27 389	25 304	505	434	441	365	91	78	66 831	54 891	682 992	844 000		
≥ 100 000 < 150 000	6 776	8 194	5 992	7 267	127	90	90	74	30	23	8 311	8 573	113 801	151 407		
≥ 15 000 < 100 000	55 973	56 616	46 048	45 457	913	642	726	536	290	141	219 031	102 119	576 781	611 824		
≥ 10 000 < 15 000	10 100	10 734	7 695	8 036	235	187	185	141	11	3	33 581	30 493	57 888	61 542		
≥ 2 000 < 10 000	46 891	48 040	33 175	34 201	1 228	726	848	522	94	721	182 922	114 081	799 232	171 106		
< 2 000	541	225	320	149	4	9	4	4	0	0	2 385	125	1 195	477		
razem	153 698	156 081	120 620	120 415	3 012	2 088	2 294	1 641	516	966	513 061	310 282	2 231 889	1 840 355		

III.4. Oczyszczalnie ścieków komunalnych

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 3)

W ramach realizacji inwestycji z KPOŚK aglomeracje wyposażane są w komunalne oczyszczalnie ścieków, które powinny zapewniać odpowiednie standardy oczyszczania.

Standardy jakości ścieków odpływających z oczyszczalni muszą zapewniać – w przypadku oczyszczalni w aglomeracji o RLM $\geq 10\ 000$ – podwyższone usuwanie związków azotu i fosforu, zaś w pozostałych przypadkach – pełne biologiczne oczyszczanie ścieków.

W 2021 r. aglomeracje zaraportowały 1 632 aktywne komunalne oczyszczalnie ścieków, spośród nich można wyróżnić 680 oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem związków azotu i fosforu ogólnego oraz 952 oczyszczalnie zapewniające biologiczne oczyszczanie. Spełnienie wymogów rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych zostało osiągnięte w 1 539 oczyszczalniach. Szczegółowe dane ilustruje tabela 4.

Tabela 4. Oczyszczalnie ścieków komunalnych na terenie aglomeracji – podział na przedziały RLM.

Przedział RLM (wg RLMrż)	Liczba aktywnych oczyszczalni				Ilość ścieków komunalnych powstających w aglomeracji ogółem		Ilość oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku	
	ogółem	w tym PUB ⁴⁾	w tym B ⁵⁾	w tym ilość oczyszczalni spełniających wymagania rozporządzenia "ściekowego" ⁶⁾				
					stan na 31.12.2021 r.			
≥ 150 000	50	50	0	47	870 536	892 134	865 735	904 877
≥ 100 000 < 150 000	28	28	0	28	115 011	152 842	120 971	155 182
≥ 15 000 < 100 000	379	365	14	359	600 224	623 015	700 675	690 613
≥ 10 000 < 15 000	128	101	27	106	60 736	65 125	66 308	64 040
≥ 2 000 < 10000	1 039	135	904	991	882 396	179 706	717 959	178 773
< 2 000	8	1	7	8	1 564	487	1 189	539
razem	1 632	680	952	1 539	2 530 467	1 913 310	2 472 837	1 994 024

W latach 2020–2021 inwestycje prowadzone na oczyszczalniach ścieków dotyczyły przede wszystkim modernizacji, jak i jednocześnie rozbudowy i modernizacji. W tabeli 5 zaprezentowano liczbę i rodzaj inwestycji, jakie zostały przeprowadzone na oczyszczalniach ścieków.

Tabela 5. Inwestycje na oczyszczalniach ścieków na terenie aglomeracji w latach 2020–2021 – podział na przedziały RLM.

Przedział RLM (wg RLMrż)	Rodzaj i liczba inwestycji na oczyszczalniach ścieków zrealizowanych w latach 2020-2021 (BN, M, MO, R, RM, L) ⁷⁾						
	ogółem	BN	M	MO	R	RM	L
≥ 150 000	22	0	9	8	1	4	0
≥ 100 000 < 150 000	10	0	4	3	1	0	2
≥ 15 000 < 100 000	94	2	51	21	0	17	3

⁴⁾ PUB – oczyszczalnia biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków azotu (N), fosforu (P).

⁵⁾ B – oczyszczalnia biologiczna.

⁶⁾ Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych.

⁷⁾ BN – budowa nowej oczyszczalni ścieków, M – modernizacja oczyszczalni ścieków, MO – modernizacja tylko części osadowej oczyszczalni, R – rozbudowa oczyszczalni ścieków, RM – rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków, L – likwidacja oczyszczalni.

≥ 10 000 < 15 000	16	1	7	3	0	5	0
≥ 2 000 < 10000	185	33	59	18	8	61	6
< 2 000	2	0	1	0	1	0	0
razem	329	36	131	53	11	87	11

III.5. Gospodarka osadowa

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 4)

Krajowe regulacje prawne odnoszące się do kwestii osadów ściekowych zawarte są w następujących aktach prawnych:

- Prawo wodne,
- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2023 r. poz. 537),
- ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2023 r. poz. 569),
- rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1757).

Natomiast zasady postępowania z osadami ściekowymi, które są odpadami określają przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2022 r. poz. 699, 1250, 1726, 2127 i 2722 oraz z 2023 r. poz. 295 i 877), zwanej dalej „ustawą o odpadach”. W odniesieniu do odzysku komunalnych osadów ściekowych, które są stosowane na powierzchni ziemi, w celach określonych w art. 96 ust. 1 ustawy o odpadach, zastosowanie mają również przepisy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie stosowania komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 23). W przypadku składowania komunalnych osadów ściekowych na składowiskach, zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach (Dz. U. poz. 1277).

Ponadto, powyższe kwestie regulowane są przez:

- rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 21 stycznia 2016 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów oraz sposobów postępowania z odpadami powstałymi w wyniku tego procesu (Dz. U. poz. 108),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach,
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 stycznia 2015 r. w sprawie procesu odzysku R10 (Dz. U. poz. 132) – w zakresie odzysku komunalnych osadów ściekowych,
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2022 r. poz. 1902).

Na poziomie unijnym, kwestie gospodarki osadami reguluje m.in.:

- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. Urz. UE L 312 z 22.11.2008, str. 3, Dz. Urz. UE L 365 z 19.12.2014, str. 89, Dz. Urz. UE L 21 z 28.01.2015, str. 22, Dz. Urz. UE L 184 z 11.07.2015,

str. 13, Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2017, str. 1, Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str. 109, Dz. Urz. UE L 021 z 28.01.2015, str. 22, Dz. Urz. UE L 297 z 13.11.2015, str. 9 oraz Dz. Urz. UE L 042 z 18.02.2017, str. 43) (Tekst mający znaczenie dla EOG) – która określa zasady gospodarki odpadami, w tym komunalnymi osadami ściekowymi, od momentu w którym stają się one odpadami,

- dyrektywa Rady 86/278/EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie ochrony środowiska w szczególności gleby, w przypadku wykorzystania osadów ściekowych w rolnictwie (Dz. Urz. WE L 181 z 04.07.1986, str. 6 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 1, str. 265, Dz. Urz. WE L 377 z 31.12.1991, str. 48 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 10, Dz. Urz. WE L 122 z 16.05.2003, str. 36 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 1, t. 4, str. 335, Dz. Urz. UE L 87 z 31.03.2009, str. 109, Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str. 155, Dz. Urz. UE L 170 z 25.06.2019, str. 115 oraz Dz. Urz. UE C 241 z 29.08.1994, str. 21),
- dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. Urz. UE L 182 z 16.07.1999, str. 1 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228, Dz. Urz. UE L 284 z 31.10.2003, str. 1 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 1, t. 4, str. 447, Dz. Urz. UE L 311 z 21.11.2008, str. 1, Dz. Urz. UE L 328 z 10.12.2011, str. 49, Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str. 100 oraz Dz. Urz. UE L 245 z 30.07.2020, str. 31) – która wprowadza ograniczenia odnośnie składowania odpadów,
- dyrektywa 91/271/EWG.

Ilość suchej masy osadów powstających na oczyszczalni w latach 2020 i 2021 wyniosła odpowiednio 640 437 Mg i 741 150 Mg, natomiast ilość osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków poddanych zagospodarowaniu i unieszkodliwieniu w tym okresie wyniosła odpowiednio 597 759 Mg i 665 226 Mg w przeliczeniu na suchą masę. Najczęstszymi sposobami postępowania z osadami ściekowymi w 2020 r. było zastosowanie ich do produkcji kompostu [R3], zastosowanie w rolnictwie, w tym do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i pasz [R10] oraz poddanie termicznemu przekształceniu [D10]. W 2021 r. natomiast najczęstszymi sposobami postępowania z osadami ściekowymi było zastosowanie w rolnictwie do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i produkcji pasz [R10], zastosowanie do produkcji kompostu [R3] oraz poddanie termicznemu przekształceniu [D10]. Sposoby zagospodarowania osadów ściekowych w latach 2020–2021 ilustruje wykres 2 oraz tabela 6.

Ciągły wzrost ilości wytwarzanych osadów powodowany jest wzrostem ilości powstających ścieków, wynikającym z rozwoju cywilizacyjnego (industrializacja, sanitacja obszarów wiejskich, rozwój obszarów miejskich itp.). Skutkuje to koniecznością budowy nowych oczyszczalni lub zwiększenia przepustowości oczyszczalni już istniejących.

Wykres 2. Sposoby zagospodarowania osadów ściekowych w latach 2020–2021.

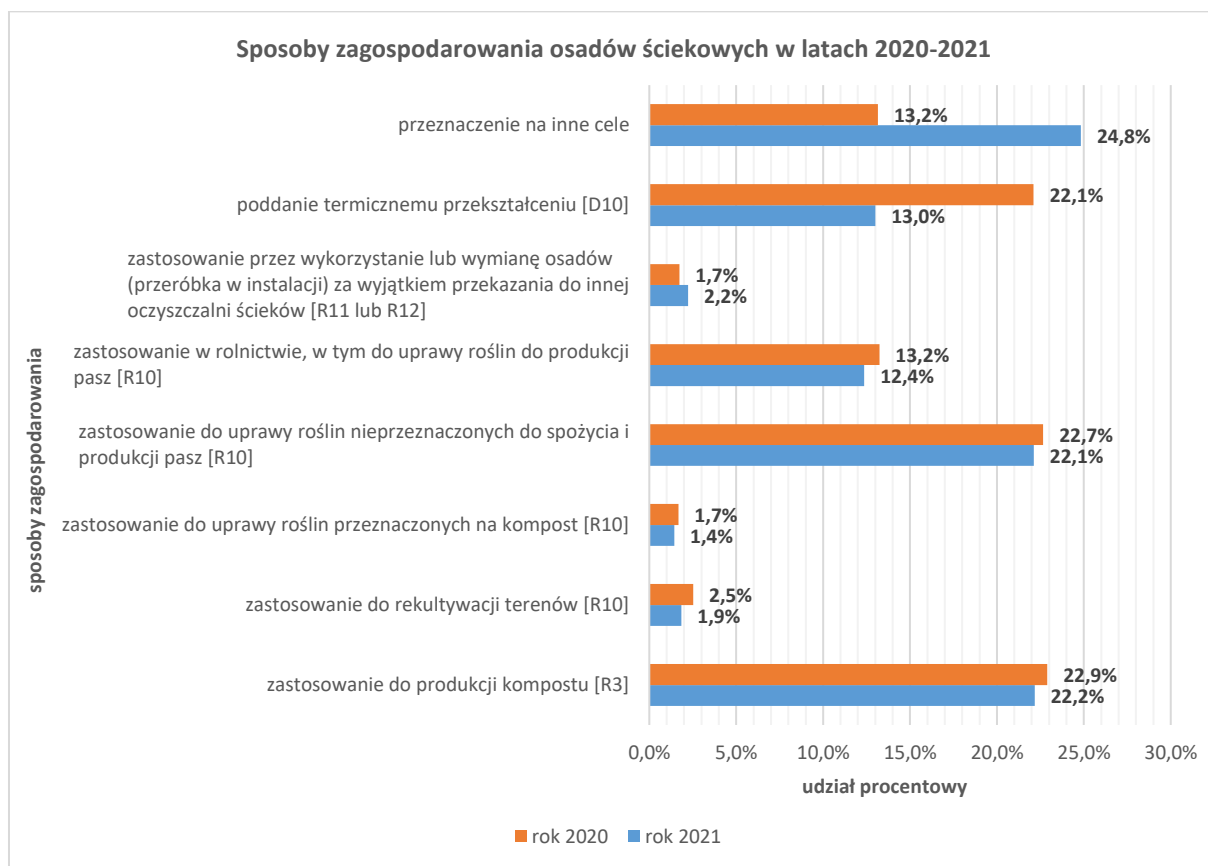

Tabela 6. Gospodarka osadowa w latach 2020–2021 – podział na przedziały RLM.

Przedział RLM (wg RLMrz)	Ilość suchej masy osadów z podziałem na procesy unieszkodliwiania i odzysku [Mg/a]																	
	zastosowanie do produkcji kompostu [R3]		zastosowanie do rekultywacji terenów [R10]		zastosowanie do uprawy roślin przeznaczonych na kompost [R10]		zastosowanie do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i pasz [R10]		zastosowanie w rolnictwie, w tym do uprawy roślin do produkcji pasz [R10]		zastosowanie przez wykorzystanie lub wymianę osadów (przeróbka w instalacji) za wyjątkiem przekazania do innej oczyszczalni ścieków [R11 lub R12]		poddanie wysuszeniu [D9]		poddanie termicznemu przekształceniu [D10]		przeznaczenie na inne cele	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
≥ 150 000	58 837	49 143	0	2 417	0	0	30 756	29 696	0	744	5 601	7 801	10 078	5 764	88 296	84 751	20 426	28 722
≥ 100 000 < 150 000	12 300	29 776	0	0	0	0	8 076	9 102	8 535	17 900	0	370	1 092	1 355	1 301	1 101	9 819	6 711
≥ 15 000 < 100 000	47 071	48 130	10 124	4 822	6 380	5 888	77 068	87 543	52 063	44 880	3 310	5 117	210	1 333	42 335	507	37 649	118 222
≥ 10 000 < 15 000	4 678	5 082	1 209	1 031	1 370	1 316	6 476	7 699	7 481	6 047	808	837	500	0	0	0	3 258	3 958
≥ 2 000 < 10 000	13 941	15 313	3 757	4 062	2 288	2 304	12 221	13 058	11 041	12 689	649	737	699	701	213	117	7 458	7 561
< 2 000	31	36	0	0	18	13	859	11	31	0	0	0	0	0	0	0	24	13
razem	136 858	147 479	15 090	12 331	10 056	9 522	135 457	147 108	79 151	82 260	10 368	14 862	12 579	9 154	132 146	86 476	78 634	165 187

III.6. Finansowanie

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 5 i 5A)

W realizację przedsięwzięć zapisanych w KPOŚK zaangażowani są inwestorzy oraz instytucje wspierające finansowo wykonywanie zadań związanych z wyposażeniem aglomeracji w zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych. Dotacje Unii Europejskiej z Funduszu Spójności oraz z funduszy strukturalnych stanowią ważny bodziec do realizacji przedsięwzięć porządkujących gospodarkę ściekową, niejednokrotnie warunkując wykonanie danej inwestycji.

Głównymi źródłami pochodzenia nakładów finansowych na inwestycje w zakresie realizacji infrastruktury sanitarnej były:

- środki własne gmin,
- krajowe fundusze ekologiczne:
  - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
  - wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW),
- środki unijne w ramach programów operacyjnych:
  - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ),
  - Regionalne Programy Operacyjne (RPO),
  - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

Nakłady finansowe poniesione w latach 2020–2021 na budowę, rozbudowę lub modernizację oczyszczalni ścieków oraz budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej wyniosły około 10,803 mld zł (tabela 7), w tym:

- 5,773 mld zł (53,4%) wydatkowano na budowę i modernizację sieci,
- 5,030 mld zł (46,6%) na inwestycje związane z oczyszczalniami.

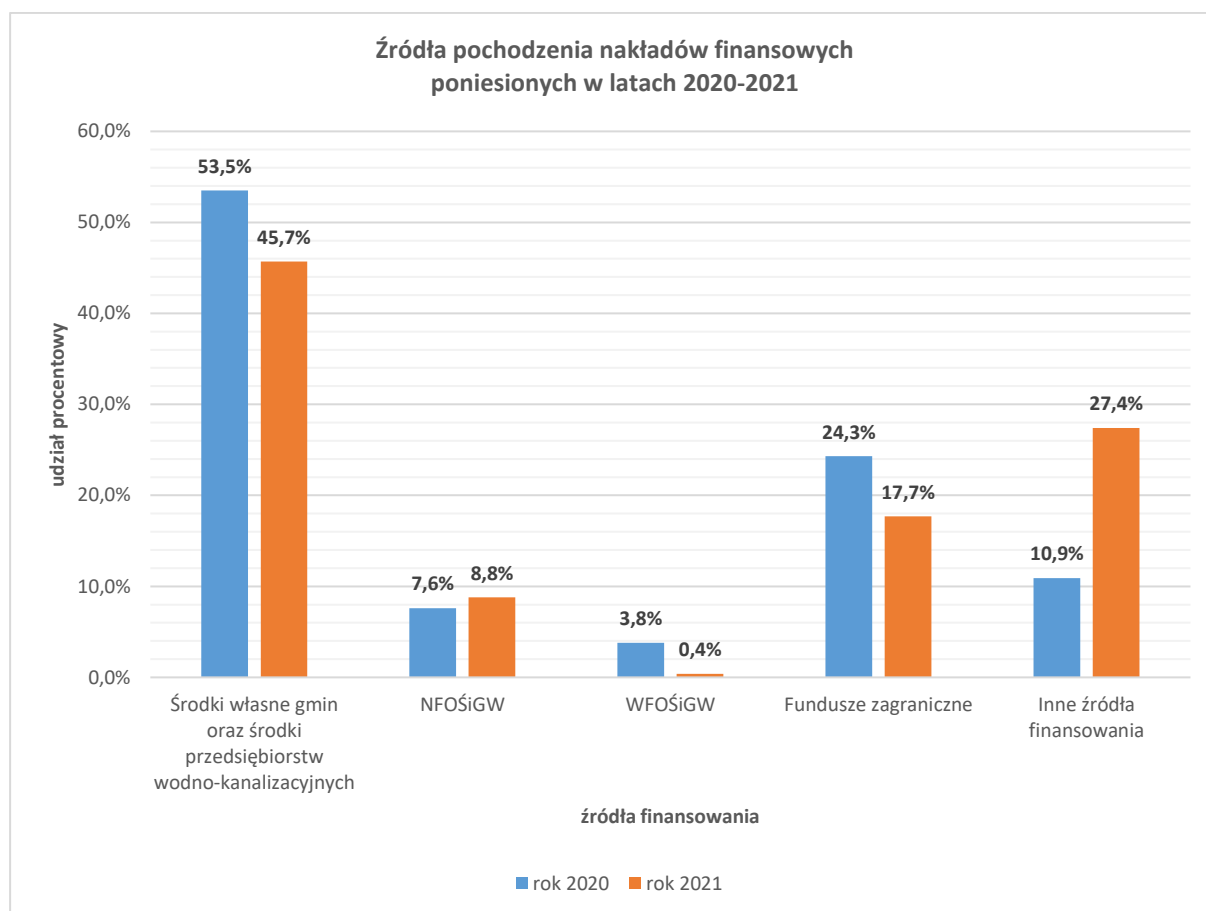
Tabela 7. Nakłady poniesione na zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych w latach 2020–2021 – podział na przedziały RLM.

Przedział RLM (wg RLMrzs)	Zbiorcze systemy kanalizacyjne ogółem		Oczyszczalnie ścieków komunalnych ogółem		Łącznie nakłady poniesione	
	[tys. zł]					
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
≥ 150 000	1 052 191	923 309	348 096	408 246	1 400 287	1 331 555
≥ 100 000 < 150 000	132 494	134 596	65 734	125 752	198 228	260 348
≥ 15 000 < 100 000	614 431	645 016	524 907	1 013 091	1 139 338	1 658 106
≥ 10 000 < 15 000	210 531	358 457	161 268	283 452	371 799	641 909
≥ 2 000 < 10 000	1 114 700	581 507	1 159 070	917 912	2 273 769	1 499 419
< 2 000	548	4 916	15 922	6 461	16 471	11 377
razem	3 124 895	2 647 800	2 274 998	2 754 914	5 399 893	5 402 714

Analiza sprawozdań wykazała następujący rozkład nakładów finansowych z uwzględnieniem źródeł ich pochodzenia (wykres 3):

- środki własne – 5 137 mln zł, co stanowi około 49,6% ogólnej wartości nakładów finansowych,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – 850 mln zł (około 8,2%),
- wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej – 213 mln zł (około 2,1%),
- fundusze zagraniczne – 2 174 mln zł (około 21%),
- inne źródła finansowania – 1 985 mln zł (około 19,2%).

Wykres 3. Źródła pochodzenia nakładów finansowych poniesionych w latach 2020–2021.

IV. Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w latach 2003–2021

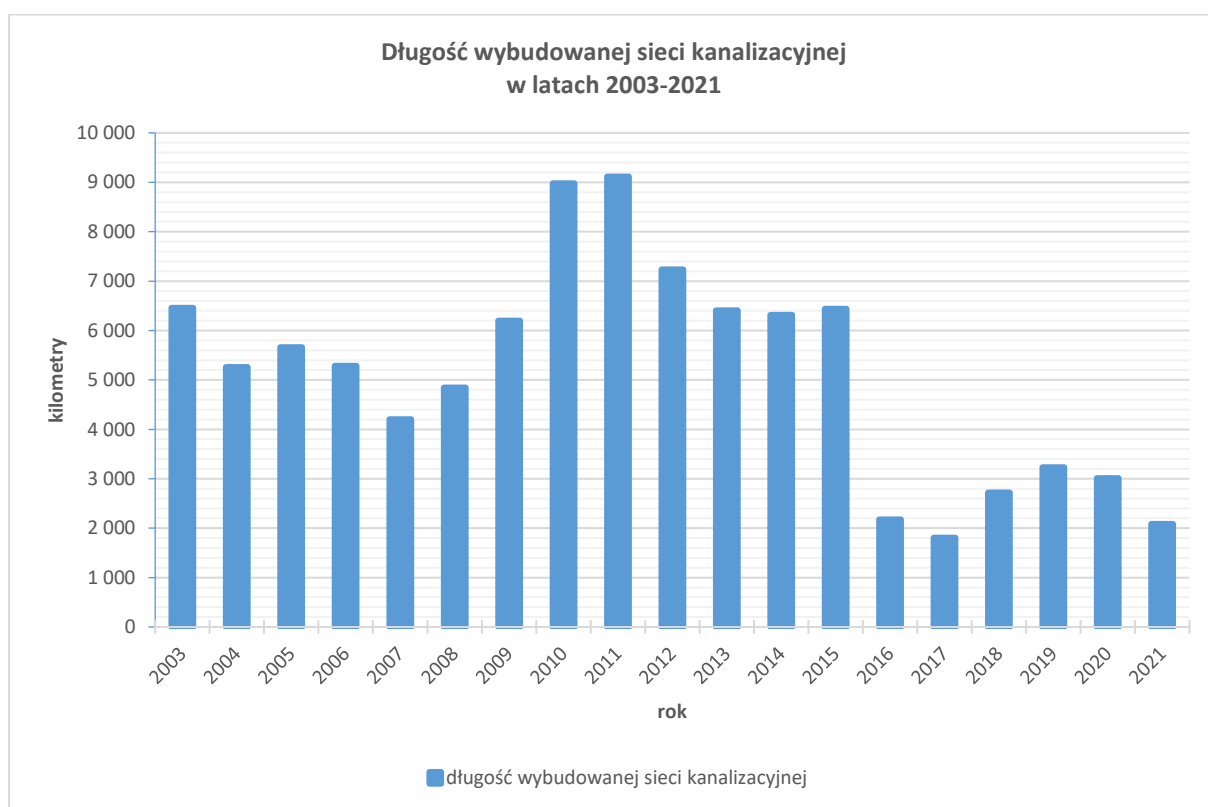
IV.1. Zakres rzeczowy i finansowy zrealizowanych inwestycji

Jak wykazały dane sprawozdawcze za lata 2003–2021, w wyniku realizacji KPOŚK wybudowano 97 457 km sieci kanalizacyjnej. Informacje dotyczące długości sieci kanalizacyjnej wybudowanej w poszczególnych latach przedstawiono w tabeli 8 i na wykresie 4.

Tabela 8. Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej w latach 2003–2021.

Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej w latach 2003–2021			
rok	km	rok	km
2003	6 457	2013	6 409
2004	5 258	2014	6 315
2005	5 660	2015	6 438
2006	5 288,5	2016	2 177
2007	4 204,2	2017	1 805
2008	4 849,5	2018	2 722
2009	6 202,7	2019	3 233
2010	8 983	2020	3 012
2011	9 116	2021	2 088
2012	7 239	razem	97 457

Wykres 4. Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej w latach 2003–2021.

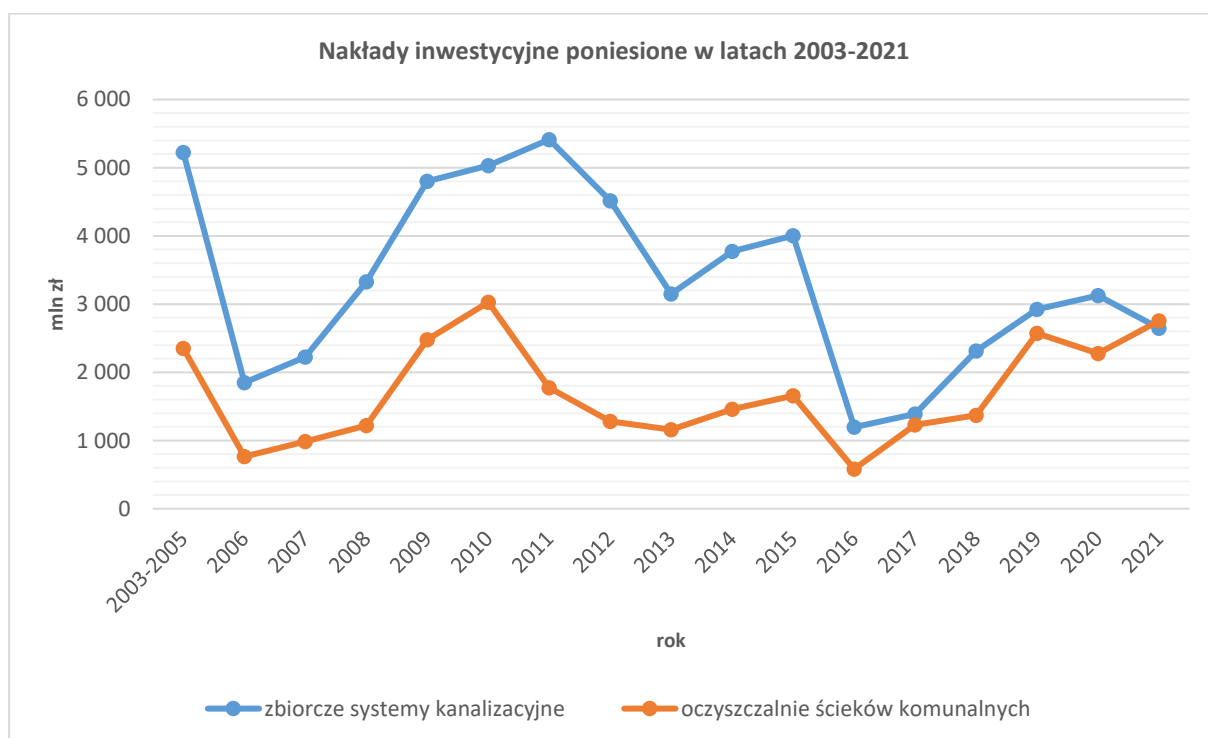
W latach 2003–2021 zakończono budowę 476 nowych oczyszczalni ścieków, w tym 36 w latach 2020–2021. Najczęściej jednak dokonywano inwestycji w zakresie rozbudowy oraz modernizacji istniejących oczyszczalni ścieków. W latach tych na realizację zadań ujętych w KPOŚK wydano około 85,85 mld zł, w tym około 56,9 mld zł przeznaczonych zostało na zbiorcze systemy kanalizacyjne.

W tabeli 9 oraz na wykresie 5 przedstawiono nakłady finansowe poniesione na budowę, rozbudowę lub modernizację oczyszczalni ścieków oraz budowę i modernizację sieci kanalizacyjnych w poszczególnych latach.

Tabela 9. Nakłady inwestycyjne poniesione w latach 2003–2021.

Nakłady inwestycyjne poniesione w latach 2003–2021					
rok	zbiornicze systemy kanalizacyjne	oczyszczalnie ścieków komunalnych	rok	zbiornicze systemy kanalizacyjne	oczyszczalnie ścieków komunalnych
	[mln zł]			[mln zł]	
2003-2005	5 224	2 353	2015	4 003	1 657
2006	1 848	763	2016	1 196	582
2007	2 226	985	2017	1 387	1 229
2008	3 326	1 219	2018	2 313	1 370
2009	4 800	2 479	2019	2 922	2 574
2010	5 032	3 028	2020	3 126	2 275
2011	5 414	1 774	2021	2 648	2 755
2012	4 515	1 283	razem	56 903	28 947
2013	3 150	1 161		85 850	
2014	3 773	1 460			

Wykres 5. Nakłady inwestycyjne poniesione w latach 2003–2021.

Przez cały okres realizacji KPOŚK można zauważyć zmienność planów inwestycyjnych gmin, a co za tym idzie różny zakres rzeczowy inwestycji w kolejnych jego aktualizacjach. KPOŚK określa zadania konieczne do realizacji postanowień Traktatu akcesyjnego.

Cele KPOŚK nie obejmują usług w zakresie zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków we wszystkich jednostkach osadniczych w Polsce. Dlatego też, musi on przede wszystkim zawierać inwestycje priorytetowe z punktu widzenia wypełnienia zobowiązań Traktatu akcesyjnego. Zamierzenia inwestycyjne gmin powinny być planowane tak, aby jak najlepiej rozwiązywały problemy gospodarki ściekowej na danym terenie. W wykonaniu inwestycji w zakresie budowy zbiorczych sieci kanalizacyjnych istotne jest, aby realizacja ich miała uzasadnienie techniczne, środowiskowe oraz ekonomiczne.

IV.2. Ocena stanu wypełnienia zobowiązań akcesyjnych

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 6)

W oparciu o dane sprawozdawcze dokonano oceny stanu wypełnienia wymagań dyrektywy 91/271/EWG przez aglomeracje w latach 2020–2021. Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej zastosowano następujące założenia:

Warunek I – Stopień wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantujące przynajmniej 98% poziom obsługi, przy czym pozostałe 2% niezembranego siecią kanalizacyjną ładunku jest mniejsze niż 2 000 RLM. Ładunek niezembrany siecią musi być oczyszczany w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska, jak dla całej aglomeracji (art. 3 dyrektywy 91/271/EWG).

Warunek II – Wydajność oczyszczalni w aglomeracjach odpowiada przynajmniej ładunkowi generowanemu na ich obszarze (art. 10 dyrektywy 91/271/EWG).

Warunek III – Standardy oczyszczania ścieków przez oczyszczalnie uzależnione są od wielkości aglomeracji. Zastosowanie odpowiednich technologii oczyszczania ścieków gwarantujących osiągnięcie wymaganych prawem standardów oczyszczania ścieków. W każdej oczyszczalni zlokalizowanej na terenie aglomeracji o RLM wynoszącej co najmniej 10 000 wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów (art. 4 lub 5 dyrektywy 91/271/EWG).

Wypełnieniem wymagań dyrektywy 91/271/EWG jest łączne spełnienie wszystkich warunków zgodności.

Jednocześnie zgodnie z wymogami KE **zastosowano hierarchię zgodności z artykułami 3, 4, 5 ust. 2 i 10 dyrektywy 91/271/EWG**. Oznacza to, że jeżeli aglomeracja nie spełnia wymogu w zakresie ww. warunku wynikającego z art. 3 dyrektywy 91/271/EWG, to uznaje się, że równocześnie nie spełnia pozostałych warunków dyrektywy.

Na koniec 2020 r. wymagany stopień obsługi zbiorczymi sieciami kanalizacyjnymi (tj. Warunek I) został osiągnięty w 759 aglomeracjach, co stanowi 48,8% wszystkich aglomeracji. Ocena danych wykazała również, że 701 aglomeracji posiada oczyszczalnie komunalne, których wydajność wyrażona w RLM, odpowiada lub jest większa od RLMz aglomeracji (tj. Warunek II), co stanowi 45,1% wszystkich aglomeracji. Według informacji przekazanych przez gminy 671 aglomeracji spełnia wymagania dotyczące jakości oczyszczanych ścieków (tj. Warunek III), co stanowi 43,2% wszystkich aglomeracji.

Na koniec 2020 r. łącznie wszystkie warunki spełniało 671 aglomeracji (43,2% wszystkich aglomeracji) o RLMrz równej 14 358 198, co stanowi 38,6% RLMrz wszystkich aglomeracji.

Na koniec 2021 r. wymagany stopień obsługi zbiorczymi sieciami kanalizacyjnymi (tj. Warunek I) został osiągnięty w 813 aglomeracjach, co stanowi 53% wszystkich aglomeracji. Ocena danych wykazała również, że 753 aglomeracje posiadają oczyszczalnie komunalne, których wydajność wyrażona w RLM, odpowiada lub jest większa od RLMrz aglomeracji (tj. Warunek II), co stanowi 49,1% wszystkich aglomeracji. Według informacji przekazanych przez gminy 713 aglomeracji spełnia wymagania dotyczące jakości oczyszczanych ścieków (tj. Warunek III), co stanowi 46,5% wszystkich aglomeracji. Na koniec 2021 r. łącznie wszystkie warunki spełniało 713 aglomeracji (46,5% wszystkich aglomeracji) o RLMrz równej 15 398 676, co stanowi 41,7% RLMrz wszystkich aglomeracji.

W tabeli 10 przedstawiono spełnienie przez aglomeracje warunków dyrektywy 91/271/EWG.

Tabela 10. Spełnienie wymagań dyrektywy 91/271/EWG przez aglomeracje w latach 2020–2021 – podział na przedziały RLM.

Przedział RLM (wg RLMrz)	Warunek I stopień skanalizowania (zgodność z art. 3 dyrektywy)		Warunek II wydajność oczyszczalni (zgodność z art. 10 dyrektywy)		Warunek III standardy oczyszczania (zgodność z art. 4 i 5 dyrektywy)		Spełnienie łącznie 3 warunków zgodności z dyrektywą (art. 3, 4, 5 ust. 2 oraz art. 10)	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
≥ 150 000	15	16	15	16	15	14	15	14
≥ 100 000 < 150 000	13	15	13	15	13	15	13	15
≥ 15 000 < 100 000	195	208	185	197	179	189	179	189
≥ 10 000 < 15 000	58	62	56	58	49	49	49	49
≥ 2 000 < 10 000	470	507	424	462	408	441	408	441
< 2 000	8	5	8	5	7	5	7	5
RAZEM	759	813	701	753	671	713	671	713

Dotychczasowe tempo wykonania inwestycji w ramach KPOŚK nie zapewniło osiągnięcia celów określonych w Traktacie akcesyjnym. Przyczyną takiego stanu rzeczy są:

- nieprawidłowe wyznaczenie granic aglomeracji – w granicach aglomeracji znajdują się obszary, które nie spełniają stosownych kryteriów, w tym m.in. wskaźnika koncentracji,
- brak weryfikacji RLM aglomeracji – akty prawa miejscowego, które nie gwarantują zgodności RLM rzeczywistej z RLM w rozporządzeniu albo uchwale,
- niewłaściwe zaplanowanie długości sieci kanalizacyjnych, wynikające ze złego wyznaczenia granic aglomeracji,
- niewłaściwe zaplanowanie wydajności oczyszczalni,

- brak odpowiednich i przemyślanych założeń koncepcyjnych planowanych do realizacji inwestycji ze strony organów i innych podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań wodociągowo-kanalizacyjnych na obszarze danej aglomeracji,
- brak środków finansowych na realizację działań,
- brak skutecznego egzekwowania przez gminy realizacji przez właścicieli nieruchomości obowiązku przyłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej nałożonego ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2519 oraz z 2023 r. poz. 877), zaostrenie w 2020 r. wymogów dotyczących procentu skanalizowania aglomeracji wynikające ze stanowiska Komisji Europejskiej oraz wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

V. Podsumowanie

- 1) Sprawozdanie z wykonania Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w latach 2020 i 2021 przygotowane zostało na podstawie sprawozdań z realizacji KPOŚK za rok 2020 oraz 2021 przekazanych przez PGW WP ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej;
- 2) Sprawozdanie zawiera informacje o stanie prac inwestycyjnych przedsięwzięć ujętych w KPOŚK w zakresie realizacji systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, ilości wytworzonych ścieków i jakości ścieków oczyszczonych, gospodarki osadowej oraz finansowania inwestycji;
- 3) Zakresem sprawozdawczym objęto wszystkie aglomeracje ujęte w piątej aktualizacji KPOŚK;
- 4) Sprawozdanie z wykonania KPOŚK obejmuje:
  - w 2020 r. – 1 554 aglomeracje,
  - w 2021 r. – 1 534 aglomeracje;
- 5) W przypadku stwierdzenia niepełnych lub niewiarygodnych danych sprawozdawczych PGW WP podejmowało działania, mające na celu ich weryfikację lub uzupełnienie;
- 6) Dane ze sprawozdań:
  - a) dane podstawowe: według danych na koniec 2021 r. w 1 534 aglomeracjach zamieszkuje około 27,7 mln mieszkańców, z których około 26,6 mln korzysta z sieci kanalizacyjnej, około 952 tys. jest obsługiwanych przez tabor asenizacyjny, a około 96 tys. korzysta z systemów indywidualnych;
  - b) sieci kanalizacyjne: w latach 2020–2021 na terenie aglomeracji wybudowano 5 101 km sieci kanalizacyjnej, w tym 3 935 km sieci grawitacyjnej. W wyniku realizacji budowy tej sieci, liczba mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych wzrosła o 823 343. Ponadto zmodernizowano 1 482 km sieci istniejącej;
  - c) oczyszczalnie ścieków: w latach 2020–2021 przeprowadzono 329 inwestycji dotyczących oczyszczalni ścieków komunalnych, w tym:
    - wybudowano 36 nowych oczyszczalni,
    - zmodernizowano 131 oczyszczalni,
    - rozbudowano 11 oczyszczalni,
    - dokonano modernizacji części osadowej w 53 oczyszczalniach,
    - przeprowadzono inwestycje łączne w zakresie modernizacji i rozbudowy oczyszczalni w 87 oczyszczalniach,
    - zlikwidowano 11 oczyszczalni.
 Na koniec 2021 r. wykazano, że 1 539 oczyszczalni z 1 632 spełniało wymagania dotyczące jakości oczyszczanych ścieków;

- d) gospodarka osadowa: ilość suchej masy osadów powstających na oczyszczalni w latach 2020 i 2021 wyniosła odpowiednio 640 437 Mg i 741 150 Mg, natomiast ilość osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków poddanych zagospodarowaniu i unieszkodliwieniu w tym okresie wyniosła odpowiednio 597 759 Mg i 665 226 Mg w przeliczeniu na suchą masę;
- e) finansowanie: nakłady finansowe poniesione w latach 2020–2021 na budowę, rozbudowę lub modernizację oczyszczalni ścieków oraz budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej wyniosły 10,803 mld zł, z czego ponad 53,4% wydatkowano na budowę i modernizację sieci. Największy udział w finansowaniu inwestycji w zakresie gospodarki ściekowej mają środki własne gmin wynoszące około 49,6% ogólnej wartości nakładów finansowych oraz fundusze zagraniczne stanowiące około 21%. Pozostałe nakłady pochodziły z funduszy ekologicznych i stanowiły około 10,3% oraz z innych źródeł finansowania – około 19,2%;
- f) warunki zgodności: na koniec 2021 r. wymagany stopień obsługi zbiorczymi sieciami kanalizacyjnymi został osiągnięty w 813 aglomeracjach, 753 aglomeracje posiadały oczyszczalnie komunalne, których łączna wydajność wyrażona w RLM, odpowiada lub jest większa od RLM rzeczywistej, natomiast 731 aglomeracji spełniło wymagania dotyczące jakości oczyszczanych ścieków. Łącznie wszystkie warunki zgodności spełniło 713 aglomeracji o sumarycznej RLMrz wynoszącej 15 398 676, co stanowi 41,7% RLMrz wszystkich aglomeracji.

VI. Załączniki

Załącznik dostępny jest jako odrębny plik w formacie .xlsx i zawiera zestawienia tabelaryczne w podziale na następujące grupy tematyczne:

Grupa 1 (Aglomeracje – dane podstawowe):

Tabela 1. Dane podstawowe dotyczące aglomeracji – podział na przedziały RLM.

Tabela 2. Dane podstawowe dotyczące aglomeracji – podział na województwa.

Tabela 3. Dane podstawowe dotyczące aglomeracji – podział na dorzecza.

Tabela 4. Dane podstawowe dotyczące aglomeracji – podział na regiony wodne.

Grupa 2 (Zbiorcze sieci kanalizacyjne):

Tabela 1. Realizacja zbiorczych sieci kanalizacyjnych na terenie aglomeracji – podział na przedziały RLM.

Tabela 2. Realizacja zbiorczych sieci kanalizacyjnych na terenie aglomeracji – podział na województwa.

Tabela 3. Realizacja zbiorczych sieci kanalizacyjnych na terenie aglomeracji – podział na dorzecza.

Tabela 4. Realizacja zbiorczych sieci kanalizacyjnych na terenie aglomeracji – podział na regiony wodne.

Grupa 3 (Oczyszczalnie ścieków komunalnych):

Tabela 1. Inwestycje na oczyszczalniach ścieków na terenie aglomeracji – podział na przedziały RLM.

Tabela 2. Inwestycje na oczyszczalniach ścieków na terenie aglomeracji – podział na województwa.

Tabela 3. Inwestycje na oczyszczalniach ścieków na terenie aglomeracji – podział na dorzecza.

Tabela 4. Inwestycje na oczyszczalniach ścieków na terenie aglomeracji – podział na regiony wodne.

Grupa 4 (Gospodarka osadowa):

Tabela 1. Gospodarka osadowa – podział na przedziały RLM.

Tabela 2. Gospodarka osadowa – podział na województwa.

Tabela 3. Gospodarka osadowa – podział na dorzecza.

Tabela 4. Gospodarka osadowa – podział na regiony wodne.

Grupa 5 (Nakłady finansowe):

Tabela 1. Poniesione nakłady finansowe na zbiorcze sieci kanalizacyjne oraz oczyszczalnie ścieków komunalnych – podział na grupy RLM.

Tabela 2. Poniesione nakłady finansowe na zbiorcze sieci kanalizacyjne oraz oczyszczalnie ścieków komunalnych – podział na województwa.

Tabela 3. Poniesione nakłady finansowe na zbiorcze sieci kanalizacyjne oraz oczyszczalnie ścieków komunalnych – podział na dorzecza.

Tabela 4. Poniesione nakłady finansowe na zbiorcze sieci kanalizacyjne oraz oczyszczalnie ścieków komunalnych – podział na regiony wodne.

Grupa 5A (Źródła pochodzenia nakładów finansowych):

Tabela 1. Źródła pochodzenia nakładów finansowych w roku 2020 – podział na grupy RLM.

Tabela 2. Źródła pochodzenia nakładów finansowych w roku 2021 – podział na grupy RLM.

Tabela 3. Źródła pochodzenia nakładów finansowych w roku 2020 – podział na województwa.

Tabela 4. Źródła pochodzenia nakładów finansowych w roku 2021 – podział na województwa.

Tabela 5. Źródła pochodzenia nakładów finansowych w roku 2020 – podział na dorzecza.

Tabela 6. Źródła pochodzenia nakładów finansowych w roku 2021 – podział na dorzecza.

Tabela 7. Źródła pochodzenia nakładów finansowych w roku 2020 – podział na regiony wodne.

Tabela 8. Źródła pochodzenia nakładów finansowych w roku 2021 – podział na regiony wodne.

Grupa 6 (Zgodność z warunkami dyrektywy 91/271/EWG):

Tabela 1. Spełnienie warunków zgodności z dyrektywą 91/271/EWG – podział na grupy RLM.

Tabela 2. Spełnienie warunków zgodności z dyrektywą 91/271/EWG – podział na województwa.

Tabela 3. Spełnienie warunków zgodności z dyrektywą 91/271/EWG – podział na dorzecza.

Tabela 4. Spełnienie warunków zgodności z dyrektywą 91/271/EWG – podział na regiony wodne.